

Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015

2015 dccc 3

Deddf gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i wella trefniadau ar gyfer atal trais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol; i wella trefniadau ar gyfer amddiffyn dioddefwyr cam-drin a thrais o'r fath; i wella'r cymorth sydd ar gael i bobl yr effeithir arnynt gan gamdriniaeth a thrais o'r fath; ac i'w gwneud yn ofynnol penodi Cynghorydd Cenedlaethol ar drais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol. [29 Ebrill 2015]

Gan ei fod wedi ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi derbyn cydsyniad Ei Mawrhydi, deddfir fel a ganlyn:

Cyflwyniad

1 Diben y Ddeddf hon

- (1) Diben y Ddeddf hon yw gwella—
  - (a) trefniadau ar gyfer atal trais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol;
  - (b) trefniadau ar gyfer amddiffyn dioddefwyr trais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol;
  - (c) y cymorth i bobl yr effeithir arnynt gan drais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol.
- (2) Gweler adran 24 am y diffiniadau o “trais ar sail rhywedd”, “cam-drin domestig” a “trais rhywiol”.

2 Trais yn erbyn menywod a merched

- (1) Rhaid i berson sy'n arfer swyddogaethau perthnasol roi sylw (ynghyd â phob mater perthnasol arall) i'r angen i ddileu neu leihau unrhyw ffactorau sy'n—
  - (a) cynyddu'r risg o drais yn erbyn menywod a merched, neu

(b) gwaethygu effaith trais o'r fath ar ddiodefwr.

(2) Yn yr adran hon—

ystyr “swyddogaethau perthnasol” (“*relevant functions*”) yw'r swyddogaethau o dan adrannau 3, 4, 5, 6, 7(2), 8, 10, 11, 15, 16(1), 17, 19, 20, 21, 22(1) a (4), ond nid yw'n cynnwys unrhyw swyddogaethau sy'n arferadwy o dan adran 5 gan berson nad yw'n awdurdod lleol nac yn Fwrdd Iechyd Lleol; ystyr “trais yn erbyn menywod a merched” (“*violence against women and girls*”) yw trais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol pan fo'r diodefwr yn fenywaidd.

Strategaeth genedlaethol

3 Dyletswydd i baratoi, chyhoeddi ac adolygu strategaeth genedlaethol

(1) Rhaid i Weinidogion Cymru baratoi a chyhoeddi strategaeth (“strategaeth genedlaethol”) sy'n—

- (a) pennu amcanion a fydd, os y'u cyflawnir, ym marn Gweinidogion Cymru, yn cyfrannu at ymgyrraedd at ddiben y Ddeddf hon;
- (b) pennu o fewn pa gyfnodau y bydd Gweinidogion Cymru yn disgwyl cyflawni'r amcanion a bennir;
- (c) dynodi'r camau y mae Gweinidogion Cymru yn bwriadu eu cymryd er mwyn cyflawni'r amcanion a bennir.

(2) Caiff Gweinidogion Cymru bennu amcanion mewn perthynas â Chymru neu unrhyw ran o Gymru.

(3) Rhaid i'r strategaeth genedlaethol gyntaf gael ei chyhoeddi heb fod yn hwyrach na 6 mis ar ôl dyddiad cynnal yr etholiad cyffredinol cyntaf ar ôl cychwyn yr adran hon.

(4) Heb fod yn hwyrach na 6 mis ar ôl dyddiad pob etholiad cyffredinol dilynol, rhaid i Weinidogion Cymru adolygu'r strategaeth genedlaethol.

(5) Caiff Gweinidogion Cymru adolygu'r strategaeth genedlaethol ar unrhyw adeg arall.

(6) Os bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu diwygio'r strategaeth genedlaethol yn dilyn adolygiad, rhaid iddynt gyhoeddi'r strategaeth ddiwygiedig cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

(7) Rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag unrhyw bersonau sy'n briodol yn eu barn hwy cyn—

- (a) cyhoeddi'r strategaeth genedlaethol gyntaf o dan yr adran hon;
- (b) diwygio'r strategaeth genedlaethol.

(8) Yn y rhan hon, ystyr “etholiad cyffredinol” yw—

- (a) y bleidlais a gynhelir mewn etholiad cyffredinol arferol o dan adran 3 o [Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 \(p.32\)](#), neu
- (b) y bleidlais a gynhelir mewn etholiad cyffredinol eithriadol o dan adran 5 o'r Ddeddf honno.

4 Dyletswydd i weithredu'r strategaeth genedlaethol

Rhaid i Weinidogion Cymru, wrth arfer eu swyddogaethau, gymryd pob cam rhesymol i gyflawni'r amcanion a bennir yn y strategaeth genedlaethol ddiweddaraf a gyhoeddwyd.

Strategaethau lleol

5 Dyletswydd i baratoi strategaethau lleol

- (1) Rhaid i awdurdod lleol, a Bwrdd Iechyd Lleol y mae unrhyw ran o'i ardal o fewn ardal yr awdurdod lleol, baratoi, ar y cyd, strategaeth ("strategaeth leol") ar gyfer ardal yr awdurdod lleol.
- (2) Rhaid i strategaeth leol—
  - (a) pennu amcanion y byddant, os cânt eu cyflawni, ym marn yr awdurdod lleol a'r Bwrdd Iechyd Lleol, yn cyfrannu at ymgyrhaedd at ddiben y Ddeddf hon;
  - (b) pennu o fewn pa gyfnodau y bydd yr awdurdod lleol a'r Bwrdd Iechyd Lleol yn bwriadu cyflawni'r amcanion a bennir;
  - (c) dynodi'r camau y mae'r awdurdod lleol a'r Bwrdd Iechyd Lleol yn bwriadu eu cymryd er mwyn cyflawni'r amcanion a bennir.
- (3) Caiff awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol bennu amcanion sy'n ymwneud ag ardal gyfan yr awdurdod, neu unrhyw ran ohoni.
- (4) Caiff strategaeth leol hefyd gynnwys darpariaeth yn ymwneud â chamau gweithredu penodol y bydd yr awdurdod lleol a'r Bwrdd Iechyd Lleol yn disgwyl i'r canlynol eu cymryd mewn perthynas ag ardal yr awdurdod lleol—
  - (a) unrhyw awdurdod cyhoeddus sydd â swyddogaethau y mae modd iddynt gyfrannu at ymgyrhaedd at ddiben y Ddeddf hon, neu
  - (b) unrhyw gorff gwirfoddol neu berson arall y mae modd i'w weithgareddau gyfrannu at ymgyrhaedd at y diben hwnnw.
- (5) Ond mae'n ofynnol cael caniatâd y corff neu'r person o dan sylw cyn cynnwys mewn strategaeth leol unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â chamau gweithredu a grybwyllir yn is-adran (4).

6 Cyhoeddi ac adolygu strategaethau lleol

- (1) Rhaid cyhoeddi strategaeth leol gyntaf awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol heb fod yn hwyrach na un flwyddyn ar ôl dyddiad cynnal yr etholiad arferol cyntaf wedi dyddiad cychwyn adran 5(1).
- (2) Heb fod yn hwyrach nag un flwyddyn ar ôl dyddiad pob etholiad arferol dilynol, rhaid i awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol adolygu eu strategaeth leol.
- (3) Mewn perthynas ag awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol—
  - (a) cânt adolygu eu strategaeth leol ar unrhyw adeg arall, a
  - (b) rhaid iddynt adolygu eu strategaeth leol os cânt eu cyfarwyddo yn ysgrifenedig i wneud hynny gan Weinidogion Cymru.
- (4) Rhaid i gyfarwyddyd o dan is-adran (3)(b) nodi'r rhesymau dros roi'r cyfarwyddyd.

- (5) Os bydd awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol yn penderfynu diwygio eu strategaeth leol ar ôl adolygiad, rhaid iddynt gyhoeddi'r strategaeth ddiwygiedig cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.
- (6) Rhaid i awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol ymgynghori ag unrhyw bersonau sy'n briodol yn eu barn hwy cyn—
  - (a) cyhoeddi eu strategaeth leol gyntaf;
  - (b) diwygio eu strategaeth leol.
- (7) Yn yr adran hon, ystyr "etholiad arferol" yw etholiad a gynhelir o dan adran 26 o [Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 \(p.70\)](#) (ethol cynghorwyr i awdurdodau lleol).

7 Materion y mae'n rhaid rhoi sylw iddynt wrth baratoi neu adolygu strategaeth leol

- (1) Wrth baratoi ac adolygu strategaeth leol, rhaid i awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol roi sylw i—
  - (a) y strategaeth genedlaethol ddiweddaraf a gyhoeddwyd;
  - (b) yr asesiad diweddaraf ar gyfer ardal yr awdurdod lleol o dan adran 14 o [Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014 \(dccc 4\)](#) (asesu anghenion am ofal a chymorth, cymorth i ofalwyr a gwasanaethau ataliol);
  - (c) yr asesiad strategol diweddaraf a baratowyd yn unol â rheoliadau o dan adran 6 o [Ddeddf Trosedd ac Anhrefn 1998 \(p.37\)](#) sy'n ymwneud â lleihau trosedd ac anhrefn yn ardal yr awdurdod lleol;
  - (d) yr asesiad strategol diweddaraf a baratowyd yn unol â rheoliadau o dan yr adran honno sy'n ymwneud â mynd i'r afael â cham-drin sylweddau yn ardal yr awdurdod lleol;
  - (e) yr asesiad strategol diweddaraf a baratowyd yn unol â rheoliadau o dan yr adran honno sy'n ymwneud â lleihau aildroseddu yn ardal yr awdurdod lleol.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â'i gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol a Bwrdd Iechyd Lleol—
  - (a) rhoi sylw i unrhyw beth a bennir yn y rheoliadau wrth baratoi neu adolygu strategaeth leol;
  - (b) cynnal asesiadau pellach at ddiben y Ddeddf hon mewn perthynas ag unrhyw fater a bennir yn y rheoliadau.
- (3) Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn is-adran (2) i gael ei arfer drwy offeryn statudol.
- (4) Mae offeryn statudol sy'n cynnwys rheoliadau sydd wedi eu gwneud o dan is-adran (2) yn ddarostyngedig i'w ddirymu yn unol â phenderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

8 Dyletswydd i weithredu strategaethau lleol

- (1) Rhaid i awdurdod lleol, wrth arfer ei swyddogaethau, gymryd pob cam sy'n rhesymol er mwyn cyflawni'r amcanion a bennir yn y strategaeth leol ddiweddaraf ar gyfer ei ardal a gyhoeddwyd.
- (2) Rhaid i'r Bwrdd Iechyd Lleol y paratôdd yr awdurdod y strategaeth ar y cyd ag ef, wrth arfer ei swyddogaethau, gymryd pob cam sy'n rhesymol er mwyn cyflawni'r amcanion a bennir yn y strategaeth.

Addysg

9 Gwybodaeth am ddarpariaeth addysgol i hybu diben y Ddeddf hon

(1) Mae [Deddf Addysg 1996 \(p.56\)](#) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn adran 29, ar ôl is-adran (5) mewnosoder—

“(6A) The Welsh Ministers may, by regulations, require local authorities in Wales to publish prescribed information, at such times and in such manner as may be prescribed, for the purpose of providing information to the public about whether, and if so how, local authority education functions are being exercised to promote the purpose of the Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 (see section 1 of that Act).”

(3) Yn adran 408—

(a) yn is-adran (4)(f), hepgorer “and”;

(b) yn is-adran (4)(g), ar ôl “409” mewnosoder “; and”;

(c) ar ôl is-adran (4)(g), mewnosoder—

“(h) in so far as subsection (1) applies in relation to Wales, sections 403 and 404”;

(d) ar ôl is-adran (8), mewnosoder—

“(8A) In exercising their functions under subsection (1), the Welsh Ministers must have regard to the desirability of information being available to parents and others about whether, and if so how, any parts of the curriculum and any educational provision at maintained schools (other than maintained nursery schools) promote the purpose of the Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 (see section 1 of that Act).”

(4) Yn adran 569(2B), ar ôl “sections” mewnosoder “29(6A).”.

10 Canllawiau i sefydliadau addysg bellach ac uwch

(1) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i gyrff llywodraethu sefydliadau yng Nghymru o fewn y sector addysg bellach ynghylch sut y gall y cyrff gyfrannu at ymgynraedd at ddiben y Ddeddf hon.

(2) Caiff Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (“CCAUC”) ddyroddi canllawiau i gyrff llywodraethu sefydliadau yng Nghymru o fewn y sector addysg uwch ynghylch sut y gall y cyrff gyfrannu at ymgynraedd at ddiben y Ddeddf hon.

(3) Ond ni chaiff Gweinidogion Cymru a CCAUC ddyroddi canllawiau o dan yr adran hon—

(a) a gyfeirir at sefydliad penodol,

(b) mewn cysylltiad â chyrff neu raglenni ymchwil (gan gynnwys cynnwys cyrsiau neu raglenni o’r fath neu’r modd y maent yn cael eu haddysgu, eu goruchwylio neu eu hasesu),

(c) mewn cysylltiad â’r meini prawf ar gyfer derbyn myfyrwyr, neu

(d) mewn cysylltiad â’r meini prawf ar gyfer dethol a phenodi staff academaidd.

(4) Rhaid i gorff llywodraethu y dyroddir canllawiau iddo o dan yr adran hon roi sylw iddynt.